

Dr. Gregor Jožef Plohel.

(Slika iz prejšnjega stoletja. — Spisal Božidar Flegerič.)

Mož, čegar življenje želim predočiti Slovencem, ni se proslavil s peresom, vendar je vreden trajnega spomina.

Svetinjska župnija, katera je pripadala do l. 1788. k starodavni župniji sv. Miklavža v Ljutomerskih gorica, šteje več imenitnih mož duhovskega in posvetnega stanú. Prvi v tej župniji rojeni duhovnik je bil Matija Henrik Bratuša, roj. 23. prosinca leta 1694., a drugi dr. Gregor Jožef Plohel. Porodil se je naš imenitni rojak v Ivanjkovcih — prijaznem selu lepe Žirovinske doline, ki se vije od Kamenščaka proti Dravski ravnini — dné 7. sušca l. 1730.¹⁾, ali na Simoničevi nagorčiji, kjer sta rojena dva brata duhovnika: Josip Simonič, dekan v pokoju in pokojni kapelan Janez Aleksander Simonič, in dr. Fran Simonič, skriptor na c. kr. vseučiliščni knjižnici na Dunaju, ali na Petovarovi kmetiji.

V tisti dobi (od leta 1721. do 1743.) je župnikoval pri sv. Miklavžu Matija Stariha; ta je bil stričnik župnika Martina Starihe, ki je bil do leta 1720. na isti župniji njegov prednik. Ta gospod si je pridobil častno ime „zmago-

valec“ (victoriosus), ker je s pomočjo svojih župljanov potolkel druhal roparskih Krucev ter jih prepodil iz Ljutomerskih goríc.

Gregorjeva roditelja sta bila, kakor nam kaže krstna knjiga, Jurij Plohel in Ana rojena Filipič iz Brebrovnika; kuma sta mu bila Josip Gradišek in Polona Herič; krstil

ga je Anton Copic, tedaj kapelan pri sv. Miklavžu. Prednik našega Gregorja je prê prišel v Ivanjkovce iz Slovenskih goríc, in je bil sorodnik Jakopa Plohla, očeta grofice Meran, ki je bil rojen dné 17. vel. travna l. 1774. v Grincih, župnije sv. Lovrenca v Slovenskih gorica. Seveda se dá to sedaj težko dokazati.

„Kdo je spoznal nadarjenost tega mladeniča? Kdo mu je delil prvi pouk, da je postal sposoben za gimnazijo in potem za visoke šole?“ Tako je vprašal gospod Jakop Meško, častni korar pri sv. Lovrencu v Slovenskih gorica v svojem l. 1885., šte. 42—52, in l. 1886., šte. 1 v „Slovenskem Gospodarju“ priobčenem

spisu „Gregor Jož. Plohel, doktor bogoslovja, dekan in nadžupnik Ptujski.“ Imenovani je odgovoril: „Tega ne vemo.“ Razmere pred

Dr. Gregor Jožef Plohel.

¹⁾ V krstni knjigi pri sv. Miklavžu je tako-le zapisano: Annus 1730. Martius: Ex Ivankovec 7. hujus baptizatus est Gregorius filius legitimus Georgii

„Dom in svet“ 1898, št. 13.

Plohl et conjugis ejus Anna Filipitsch, levantibus patrinis Josepho Gradišek et Apolonia Herizhin per me Antonium Zopitsch m. p. (Copic).

150. leti so bile popolnoma inačiče, nego so dandanes.

Mladeniči, ki so bili dovolj nadarjeni in torej za šole sposobni, prišli so vanje s pomočjo kakega sorodnika, duhovnika ali posvetnika, najčesče pa po domačih duhovnikih. Tedaj ni bilo šol, kakoršne imamo sedaj. Gregor Plohel ni imel nikakega takega sorodnika, a znano je, da je njegov oče Jurij znal pisati ter je bil za svojo dobo in za selsko življenje naobražen mož, ker jedini njegov podpis, kateri se vidi v ženitni pogodbi njegovega starejšega sina Matjaža od 25. pros. l. 1749., ima svojeručno znamenje, kar je bila v tisti dobi redka prikazen. Kako je pisal oče Jurij, ne vidi se, ker listine s pristnimi podpisi se niso dajale strankam; stranke so jih dobivale samo v prepisih. Doma se mož ni mogel naučiti pisati, ker še tedaj, kakor sem že omenil, ni bilo šol na deželi. Njegovi otroci (izvzemši Gregorja) tudi niso znali pisati, kar se o Matjažu gotovo ve, o Ivanu pa se po ženitni pogodbi sklepa zanesljivo. Oče Jurij je morda prišel v mladih letih na Ptuj v šolo, torej je morda, spoznavši posebno nadarjenost svojega sina Gregorja, njega začel doma prvi poučevati, dal ga potem na Ptuj, ker v Ormožu še tedaj ni bilo šole. Kronika nam o njej ničesar ne kaže. Potemtakem bi se bil mladi Gregor usposobil na Ptuj za gimnazijo.

Življenjepisec Plohlov je drugega mnenja. Trdi, da je bil kapelan Andrej Borko¹⁾ tisti mož, ki je spoznal nadarjenost našega Gregorja ter ga prvi poučeval. Tistega časa, ko še ni bilo šol, so pač blagi, za srečo naroda

¹⁾ Borko Andrej Jožef, sin Matjaža Borka in Barbare Štiberčeve, rodil se je dne 6. listopada leta 1705. v Središču. V mašnika je bil posvečen dne 10. sušca l. 1731., kapelanoval je l. 1732.—1735. v Ormožu, l. 1735.—1745. pri sv. Miklavžu, l. 1745. do 1756. v Ljutomeru, potem pa je bil 1756.—1757. pri sv. Miklavžu provizor. Meseca listopada istega leta je postal župnik v Ormožu, l. 1764. je prišel za župnika v Središče, kjer je 8. prosinca leta 1770. umrl. Bil je vnet za blagor nadarjenih mladeničev. To se vidi iz tega, da je sina svojega brata Matjaža, Andraža, akoprem je ta, prejemši že manjše rede, pustil bogoslovje, toliko podpiral, da je bil pozneje zdravnik na Dunaju.

vneti duhovniki z bolj izurjenimi organisti poučevali nekatere, seveda posebno nadarjene dečke. Nadalje trdi gospod življenjepisec, da je Gregor Plohel dovršil gimnazijo brez dvombe v Varaždinu. Istina je, da je ta gimnazija oddaljena samo kake štiri ure hoda od Gregorjevega doma v Ivanjkovcih, da je bilo stanovanje s hrano za tedanje dobe v Varaždinu zelo po ceni. Da so baš zbok tega do naše dobe zahajali slovenski dijaki na varaždinsko gimnazijo, je res, toda Plohel skoro gotovo ni študiral v Varaždinu. Poprosil sem namreč svojega iskrenega prijatelja gosp. dr. Josipa Križana, kr. profesorja, naj bi pogledal v zapisnike ter mi javil, kako je Plohel študiral. Gospod profesor je premetal vse prašne zapisnike, a vse zaman: Plohla ni našel. Gospod ravnatelj mu je rekel, da nekaj zapisnikov manjka. Morda je med njimi Plohlovo ime? Gregor Plohel trdi v dopisu do sekovskega škofijstva 19. grudna leta 1793., da je zmožen hrvaškega jezika. Njegov življenjepisec zbok tega trdi, da on ni narečja, ki se onkraj Drave govori, le razumel, temveč da je je gladko govoril in da se je temu govorjenju priučil v gimnazijskih letih. Kajkavsko hrvaško narečje, ki se govori onostran Drave, po Medjimurju itd., ni baš tako težko, da se ga ne bi človek, ki ima normalni talent, mogel hitro privaditi; naglašuj v večzložnih besedah prvi zlog, izgovarjaj v tvorno-preteklem deležniku *l*, kakor se piše, rabi *u* mesto *ü*, pa si kajkavski Hrvat. Kako se je Gregor Plohel tej kajkavski hrvaščini priučil? Med Muro in Dravo, a posebej v Ljutomerskih gorica, so ljudje nenavadno bistre glave, ostroumni in dovtipni. Mnogo preprostih viničarjev in drugih ljudij bolj siromaškega stanú zahaja v Varaždin na delo. Ob času okapanja koruze in krompirja, v žetev itd. vidiš v Varaždinu polno Štajercev. Mnogo Štajercev tudi zahaja v nekdanjo vojaško krajino na mlat, tihotapci so hodili v Medjimurje po duhan. Ti ljudje so govorili za silo kajkavsko hrvaščino. Gregorjev oče Jurij Plohel je bil premožen mož, imel je dve posestvi, potreboval je zato vedno mnogo delavcev. Nekateri teh

delavcev so zahajali tudi gotovo v sosedno Hrvaško, privadili se hrvaščine ter pri Plohlovih morda le za šalo hrvaški govorili. To je slišal mladi Gregor ter se o takih prilikah naučil nekaj kajkavske hrvaščine. Morda je kot dijak v počitnicah potoval po Hrvaškem in to potovanje bi dosti k temu pomagalo, da se je navadil kajkavske hrvaščine. Stokavščine Plohel ni znal. Tudi ni poznal starih Dalmatincev: Gundulića, Palmotića, Gjorgjića i. dr. po imenih, a kako bi jih poznal po njihovih delih! Prvi pisatelj iz ormoškega okraja, kateri je dobro poznal stare Dalmatince, je bil Plohlov župljan, slavni Stanko Vraz.

Gospod korar Jakop Meško trdi, da je Gregorja prvi poučeval Andrej Josip Borko, bivši kapelan pri sv. Miklavžu. Istina je, da je omenjeni kapelan od leta 1735. do 1745. kapelanoval pri sv. Miklavžu. In baš to je bil čas, ko se je Gregor Plohel pripravljaj za gimnazijo. Mislim, da ni bilo tako, ker človek ima hoditi od bivšega Plohlovega doma do sv. Miklavža gotovo poldrugo uro, a pot je jeseni in pomladi sila težavna. Ako hočeš priti iz Ivanjkovcev k Svetinjam, moraš se plaziti po zloglasnem „Pondelku“, to je sila strma pešpot, kakoršne ni moči najti drugod po vinorodnih Ljutomerskih goricah. Sedaj ja ta pot popravljena. To bi bila torej težavna hoja, v slabem vremenu skoro nemogoča. Morda je bil pokojnik pri svojih sorodnikih Filipičih v Brebrovniku ter je od ondod hodil učiti se k sv. Miklavžu. Toda Brebrovnik je velik. Njega delé iz starodavnih časov, posebno po zemljiških knjigah v gornji in spodnji, veliki in mali Brebrovnik. Nekaj ga pripada sedaj k Miklavževski, a nekaj k Svetinjski župniji. Kje je bila domačija Plohlove matere Ane Filipičke, rojene Brebrovničanke, sedaj ni znano.

Morda je hodil Gregor v Središče v začetne šole, ker Središče je trg, kateremu se šteje v posebno čast, da je imel že l. 1660. svojo šolo, l. 1738.—1752. je bil ondi učitelj Mihael Osešek, kakor nam kaže šolska kronika. Ako je hodil Plohel v Središču v početne šole, bil mu je prvi učitelj imenovani

Osešek. Da je hodil v Središče v početne šole, sklepam iz tega, ker je več mladeničev, imajočih bolj premožne roditelje iz župnije sv. Bolfenka, ki je do l. 1787. spadala k župniji sv. Miklavža, bilo v Središču v šoli. Gotovo sta bila ondi v početni šoli Jernej Rojko, rojen dné 13. vel. srpana leta 1737. v Jastrebcih, umrl dné 27. vel. srpana leta 1820. kot župnik pri sv. Lovrencu na Dravskem polju, in Janez Ev. Mravljak, roj. 4. grudna l. 1738. v Jastrebcih, umrl 17. pros. l. 1817. kot župnik pri sv. Urbanu v Slovenskih goricah, in potem več drugih v prvi polovici tega stoletja, ki so pozneje študirali. V Središču se je po mojem mnenju naš Gregor prvič seznanil s kajkavskim hrvaškim narečjem, ker narečje, katero se govori v Središču in narečje v sosednjem Medjimurji sta malone jednaki. Jurij Plohel je bil premožen kmet in je radi tega lahko dal sina Gregorja v Središče v početne šole. Kje je potem zvršil šest gimnazijalnih razredov, tega ne vemo; ako bi se našli na varaždinski gimnaziji izgubljeni zapisniki, potem bi se to zvedelo za gotovo. Neki čitatelji bodo mislili, da je Plohel študiral v Mariboru; no v Mariboru za iste dobe še ni bilo gimnazije. Tam so ustanovili gimnazijo stoprav l. 1758. Mislil sem, da je bil Gregor Plohel v Rušah v šoli, toda čast. gosp. Matej Slekovec mi je pisal, da njegovega imena ni med ruškimi dijaki. Visoke šole, to je tedanji 7. in 8. razred in po končanih teh dveh razredih bogoslovje je obiskaval Gregor gotovo v Gradcu. Moral je biti odličen dijak, ker je bil že po tretjem letu bogoslovja posvečen duhovnikom ter je po končanih bogoslovskih studijah naredil v kratkem času ostre izpite iz vseh bogoslovskih predmetov in postal doktor bogoslovja, akoprem ni pod svojo sliko in na svojem pečatniku podpisan kot doktor. To je znamenje njegove skromnosti in ponižnosti.

Kakor nam kaže zapisnik ordinandov v škofijskem arhivu v Gradcu, prejel je Gregor Plohel v drugem letu bogoslovja dné 1. m.lega travna l. 1752. nižje rede; drugo leto dné 16. kimovca prvi višji red — subdija-

konat — baš tam v škofovi kapeli; dijakon je postal dné 19. kimovca istega leta; v duhovnika pa je bil posvečen na kvaterno soboto dné 22. kimovca l. 1753. in sicer v Lipnici v župni cerkvi sv. Jakopa na poroštvo dornavske grajščine. Posvetil ga je Leopold Ernest grof Firmian, tedanji sekovski vladika, ki je tiste dni bival na svojem gradu „Sekavi“ blizu Lipnice. Za Plohlove dobe ni še bilo sedanjega verskega zavoda, to je tistega cerkvenega premoženja, katero je cesar Jožef II. sestavil iz posestev odstranjenih samostanov, bratovščin itd. Zaradi tega je moral vsak duhovnik prej, nego je prejel mašnikov red, dobiti poroka, kateri se je zavezal za njega skrbeti, ako bi pozneje zбоk kake bolezni ali zбоk previsoke starosti bil nezmožen opravljati duhovske službe. Tako poroštvo se imenuje „titulus mensae“. Plohlovi so za tiste dobe bili podložniki dornavske grajščine in morda je bilo prej običajno, da so grajščaki bili o takih prilikah poroki sinom svojih podložnikov. Da so se nekateri manj premožni ali bolj skopi grajščaki upirali takim poroštvom, razume se samo ob sebi, a iz tega ne sledi, da ne bi smeli brez njih dovoljenja hoditi na višje šole.

Naš Gregor je že za rana začel opravljati duhovska opravila. V dopisu do škofijstva dné 19. grudna l. 1793. sam poroča tako-le: „Ko sem še bil v duhovskem semenišču v Gradcu, poslali so me v Cmurek, kjer sta umrla župnik in prvi kapelan, drugi kapelan pa je ležal bolan; nosil sem vso težo pastirstva skoro tri mesece, in si pridobil obče zaupanje župljanov, da so me želeli pridobiti z mnogimi obeti za svojega stalnega pastirja; pa bodoče izkušnje so me klicale v Gradec nazaj.“ Gregor Plohel je ostal po dovršenih bogoslovskih študijah še dve leti v Gradcu, da je bil imenovan doktorjem bogoslovja. Že tedaj je slovel kot pridigar, ker je često pridigoval v mestni župni cerkvi in v drugih cerkvah, pa tudi na deželi, ako je bila kaka posebna cerkvena slovesnost; pomagal je vsako nedeljo in vsak praznik v izpovednicah, obhajal je s sv. zakramenti razne bol-

nike, ker je bil večš „slovenskemu, kranjskemu in hrvaškemu jeziku.“¹⁾ V istem času je bila bolnišnica napolnjena z vojaškimi novinci in v tej bolnišnici je vso mogočo duhovsko službo dotlej opravljal brezplačno, dokler ni dobil pri neki nalezljivi bolezni sam devet tednov trajajoče bolezni, kakor trdi, za tedanje njegove razmere v svojo ne malo škodo.

L. 1756. je dobil dr. Gregor Plohel prvo kapelansko službo — expositus a. 1756 — kakor nam kaže zapisnik novomašnikov v graškem škofovskem arhivu, in sicer je bila ta služba pri sv. Marjeti na Dravskem polju, kakor nam v omenjenem dopisu do škofijstva sam poroča: „Na svojem potem — namreč po prestani bolezni — prevzetem kapelanskem mestu pri sv. Marjeti niže Ptuja na spodnjem Dravskem polju smem po resnici trditi, da sem jedno celo leto skoraj vse bolnike sam previdel, in pridigoval celó sam, ker župnik jezika ni tako zmožen bil.“ V matični knjigi pri sv. Marjeti ga najdemo kot krstečega kapelana slednjič zapisanega dné 25. mal. srpana l. 1758.

V oni dobi je bil dekan in nadžupnik ptujski Frančišek Ignacij grof Inzaghy, in baš ta plemeniti gospod je spoznal v kratkem času hvalevredno delavnost in izredno govorniško zmožnost mladega kapelana. „Sprejet sem bil sedaj v mesto“, kakor trdi Gregor v svojem dopisu do škofijstva, „med ondešnje duhovenstvo, in tu je bilo polje večje in obilnejše delavnosti. Poklican sem bil od samostanov in župnikov na deželi, kadarkoli so imeli kako slovesnost, na prižnico, prebil sem marsikatero noč v bolnišnici invalidov in v oni ujetih Prusov na stolu ali deski; bilo je namreč moje načelo: vsakemu na poti v večnost priti na pomoč z duhovno tolažbo.“

Ustanovo za invalide, t. j. onemogle stare vojake na Ptuju, je napravila blaga cesarica Marija Terezija; ondi je bilo v oskrbi do 500 starih, ubogih, pohabljenih vojakov. Mi-

¹⁾ Že iz navedenih besedij lahko sklepamo, da se naš rojak ni v šoli učil kajkavske hrvaščine, temveč morda na potovanju, kakor se je na potovanju naučil tudi kranjskega narečja.

nulo je že več nego 30 let od onega časa, kar so odpravili invalide; sedaj so vojaki v obeh hramih: v večjem pionirji, v manjšem pešci.

Pohlepni pruski kralj Friderik II. je napadel za Marije Terezije Avstrijo tako kri-
vično, kakor I. 1866. stari Viljem; sedem let je trajala ona nesrečna vojska; ko je bil I. 1763. mir sklenjen, izgubila je naša cesarica večji del lepe dežele Šlezije: tako se je pripetilo, da so za Plohlovega časa živeli Prusi na Ptuju kot ujetniki.

Dr. Gregor Plohel je kapelanoval na Ptuju do I. 1766.; v matični knjigi se najde prvič zabeleženo: Gregor Pl. Chormaister 15. velikega srpana I. 1766.; stopil je torej na višjo stopinjo ter je bil namestnik nadžupnikov. Služba njegova je bila: spisovati matične knjige, gledati, da se redno vrši božja služba, v cerkvi in na koru vse dostojno hiši božji opravlja. Na Ptuju so službovali v tisti dobi štirje kapelani in trije beneficijati.

Meseca rožnika I. 1769. je umrl ptujski nadžupnik Frančišek Ignacij grof Inzaghy, in naslednikom njegovim je bil imenovan dr. Gregor Jožef Plohel. To trdi on sam: „Na smrtni postelji je izrekel moj prednik to željo, in mestni prebivalci so vložili v ta namen prošnjo, in razlogi so bili tako tehtni, da mi je Nj. Vel. cesarica Marija Terezija to nadžupnijo pred vsemi drugimi tako mogočnimi soprošniki podelila.“ Ti soprošniki so bili: Jakop Kampust, vikar v Cmureku, dr. Pavel Jeronim Šmuc, dekan v Vajci, Peter Altamer in Josip Gauster. (Listina v knezoškofijskem arhivu.) Jako imeniten Plohlov soprošnik je bil gotovo dr. Šmuc; bil je namreč že dekan, doslužen rektor vseučilišča v Gradcu, arhidijakon novomeškega okraja na Avstrijskem, ki je segal blizu dunajskega mesta. Rodil se je leta 1718. v Vipavi na Kranjskem, sezidal velikansko cerkev na Vajsbergu; znal je gotovo tudi slovenski. Razlogi za Gregorja so morali biti zelo važni in tehtni, ker je škofijstvo, akoprem 12 let mlajšega postavilo v svojem predlogu na prvo mesto, poudarjaje njegovo učenost, Šmuca na drugo, Kampusta na tretje mesto. Iz tega

je razvidno, da je grof Inzaghy že za časa svojega življenja Gregorju pripravil pot do tega častnega mesta. Inzaghy je bil visok plemenitnik — grof — ter je imel mogočne prijatelje v visokih krogih, in beseda takih gospodov je često odločilna.

Tako je prišel dr. Gregor Plohel v svoji najlepši dobi, imajoč jedva 39 let, na častno mesto v starem Ptuju, katero je bilo gledé na dostojanstvo in na obile dohodke najimenitnejše med Muro in Dravo na Slovenskem; pokazal pa je tudi v dejanju, da je bil res pravi mož za ptujsko nadžupnijo.

Ptujski nadžupnik in dekan je kot kmetiški sin imel posebno veselje do gospodarstva, a dober gospodar gleda najprej na to, da mu je stanovanje, da so mu gospodarska poslopja v lepem redu. Poslopja, skoz katerih strehe lije dež, katerih zidovje je skrhano, so živojasen dokaz slabega gospodarja. Gregorjev prednik je bil grof, a taki plemeniti gospodje se navadno malo brigajo za gospodarstvo. On je, nastopivši svoje mesto, našel obširna poslopja zanemarjena in poprave potrebna. Sam trdi, da je potrošil do 10.000 gld. prej, nego je spravil vse v dober red. Kako je bil Plohel vnet za kmetijstvo, dokaz nam je to-le: Leta 1776. je cesarica Marija Terezija zahtevala mnenje od vseh župnikov: „ali naj se župniška ležeča posestva odvzamejo, ali se dalje obdržijo.“ Državniki so gotovo kanili potem duhovnike plačevati v suhem denarju. Simon Povoden nam poroča: „Gregor Plohel je glasoval za ohranitev župniških ležečih posestev, in podprl svoje mnenje s krepkimi razlogi.“ Prav je storil blagi gospod, kajti v državnih blagajnicah je često malo denarja, kakor je znano iz izkušnje: gospodarstvo pa, akoprem včasih sila nehvaležno in v naši dobi hudo obdačeno, pridnega in treznega gospodarja vsaj za silo redi.

Kakor je bil Gregor dober gospodar, tako je bil tudi dober gospod svojih podložnikov. Po stari grajščinski navadi je imela ptujska nadžupnija v 14 različnih župnijah razmetane podložnike. Podložniki so morali svojim gospodom dajati od svojih pridelkov

desetino — vinsko, zrnsko, — gorno, vršnik. Pri zrnski desetini je bila težava, da gospodar ni smel spraviti snopja z njive, dokler ni vzel gospod svoje desetine; no, ta davek ni bil prehud, ker ako je kmet malo pridelal, dobil je tudi gospod malo, hujše breme sta bila za nekatere podložnike gorno in vršnik. Gorno — izvedeno iz besede gorice (vinograd) — je bil vinski davek v odločeni meri, jedno ali več veder; vršnik je bil zrnski davek, tudi že v odločeni množini, naj je kmet kaj pridelal ali ne. S takim davkom so pa bila obložena le nekatera posestva.

Proti koncu minulega stoletja so vročerkvni Francozi prevrgli ves državni in cerkveni red. Zaradi tega je začelo silno vreti po vsej Evropi; tudi v naši državi je bilo mnogo nezadovoljnežev, in tu pa tam so se pojavljali neredi. Ptujski nadžupnik in dekan se je mogel pohvaliti: „da med vsemi njegovimi po 14. župnijah raztrošenimi podložniki ni bilo nikakega nereda, dočim so drugod morali nezadovoljneže celó z vojaško silo pokoriti; celó na druge so s svojim hvalevrednim vedenjem dobro delovali.“ To je bila gotovo ne mala čast gospodu in njegovim podložnikom. Nikdo ne more tajiti, da je podložniška doba imela pri trdi gospôdi posebno tam, kjer je zraven davkov bila še huda tlaka, velike sitnobe. Pri dobrih in usmiljenih gospodih pa ni bilo tako hudo; ti so na davek čakali jedno ali več let; če je gospodar bil v denarnih zadregah in če je bil zanesljiv mož, šel je k svoji gosposki, in v jedni uri je imel potrebno vsoto. V isti uradniški pisarni se je napisalo dolžno pismo, vknjižilo in denar naštel za pet odstotkov iz sirotinske blagajnice, vse za malo plačilo. Ni tedaj trebalo — kakor sedaj — ceniti posestva, hoditi k beležniku, sodišču itd. Naš Gregor je bil dober gospod svojih podložnikov, ni jih pozabil še na smrtni postelji. V 10. točki svoje oporoke je naročil tako-le: „Hočem, da se ubožnim mojim podložnikom po meri njihovega siromaštva zadržati davki od dveh do treh let do cela izbrišejo.“ Da so ga tudi duhovniki, kateri so služili pod njegovim nadzorstvom, zeló ce-

nili in ljubili, pisal je Simon Povoden (str. 13): „Gregor Plohel ostane zaradi svoje dobrotljivosti in pravičnosti nepozaben.“

Drugo lepo svojstvo našega Gregorja je bila gostoljubnost. To lepo slovansko čednost je jako cenil. Več nego 50 let je minulo, a še često se je na starodavnem Ptuj slišalo govoriti o njegovi gostoljubnosti. Posebno je rad sprejemal ob veseli trgatvi mnogo gostov na Ptujskem vrhu. Ptujski nadžupnik ima ondi od starodavnih časov dva vinograda, spodnji in gornji; med obema pa je bil njegov vinograd, to je tisti, ki ga je sporočil svoji gospodinji Mariji Marksovi (3. § oporoke), ki mu je 27 let zvesto služila in v večkratni bolezní stregla z vso skrbjo.

Pri spodnjem župniškem vinogradu je dal postaviti veliko poslopje; nad pivnico, v kateri je prostor za 100 polovnjakov, je hram z jednim nadstropjem in kapelo, v kateri je dovoljeno služiti sv. mašo. V spodnjem delu so vse sobe okrašene z različnimi šaljivimi slikami na presno, iz česar se vidi, da si je blagi mož ta kraj izbral za razvedrenje in okrepčanje duha po trudapolnem delu za daljnje delovanje.

Gregor je ljubil lepoto hiše božje, ker je cerkev najimenitnejši kraj za duhovnega pastirja, središče njegovega vzvišenega delovanja. Župna cerkev sv. Jurija na Ptuj je najlepša, največja in menda najstarša med vsemi cerkvami med Muro in Dravo na Slovenskem.

Bivši ptujski nadžupnik in dekan, pokojni Frančišek Cvetko je obhajal tisočletnico posvečevanja cerkve sv. Jurija na Ptuj. Od tiste prvotne cerkve, katero je postavil, kakor trdi Simon Povoden, nadškof solnograški Arno l. 785. in katero je bil Luipram l. 846. posvetil, je v zidovju sedanje cerkve le malo ali nič ostankov. L. 1052. so divji Madjari mesto Ptuj napadli in razdejali, tedaj je bila tudi cerkev močno poškodovana, ako ne čisto razdejana. Verniki so si morali potem postaviti drugo cerkev. Toda tudi ta hiša božja ni imela obstoja.

Po nesrečni bitki pri Nikopolju l. 1396. se je vzdignil Bajezid proti Ogerski, prebrodil

pri Mitrovici Savo, in njegove čete so se razlile po Ogerski celó do Bude. Teh roparskih čet je bilo več, od katerih se je odcepila druhal, ki je šla dalje kraj Drave ter prihrula na spodnjo Štajersko pred Ptuj. Mesto se ni moglo braniti, ker se ni nadejalo takega navala. Lahko so je torej divjaki izropali in požgali, prestrašene meščane in deželane iz okolice brez posebnega truda polovili in odgnali v sužnjost; 16.000 duš, mož, žen in otrok z živino in drugim imetjem so s seboj odtirali; tudi cerkev je gotovo pogorela; trebalo je torej več let, v katerih so si ostali verniki toliko opomogli, da so cerkev postavili in popravili. V prvi polovici 15. stoletja so dogotovili to težavno delo (1411—1440), in tedaj je ta božji hram dobil sedanjo gotiško podobo v svojih glavnih delih, trojno ladijo, prezbiterij in glasbeni kor — vse, kakor je še dandanašnji. Štiri kapele — sv. Frančiška, Dizma, žalostne Materje Božje in sv. Križa — so pa vse iz novejšje dobe. Kapelo sv. Dizma je dal postaviti Plohel l. 1778., kakor trdi v pismu, katero smo že večkrat omenili: „Sezidal sem jedno kapelo in dva oltarja ter oskrbel različno cerkveno opravo skoro brez vsakega povračila. Zvonik, ki se je že hotel podreti, sem dal lanske leto (1792) večinoma na svoje stroške v znesku 6000 gld. popraviti in z bakrom pokriti.“ Katera oltarja je dal postaviti, sedaj ni več znano; da je namenil dati postaviti tudi veliki oltar, pravi njegova oporoka; v § 2. je namreč tako odločil: „Gledé na časno blago pripada tukajšnji mestni župni cerkvi sv. Jurija za njene potrebe onih 400 gld., ki jih imam pri njej, in zraven še se ima iz mojega premoženja vzeti gotovih 1000 gld. brez obremenjenja za novi oltar, ako ne bi sam imel več časa postaviti ga.“ — Ta oltar — miza in tabernakel — se je postavil več let po Gregorjevi smrti iz krasnega marmorja, škoda, da ne v gotiškem zlogu, v kakoršnem je cerkev zidana; stal je 6000 gld. Jako lepi so korni sedeži v presbiteriju, katerih je na vsako stran 20, vseh torej 40, na njih je letno število 1446.

Kakor je znano, je cesar Jožef II. zatrl več samostanov na slovenskem Štajerskem. Med njimi je bil tudi v Ormožu krasen samostan frančiškanov z veličastno cerkvijo, katero je dal staviti leta 1495. ormoški grajščak Jakop Sekelj, ki je bil pogumen vojskovodja, zvesto udan svojemu vladarju in zraven tudi bogoljuben, za božjo čast vnet kristijan. Dne 4. vinotoka l. 1504. na dan sv. Frančiška Serafina se je sijajno zvršilo posvečenje nove cerkve. Malone 300 let so v zmislu svojega blagega ustanovnika delovali v Ormožu očetje frančiškani za čast božjo in dušno izveličanje ubogega slovenskega ljudstva, toda ukaz cesarja Jožefa II. z dne 23. svečana l. 1786. je dne 5. mal. tr. i. l. ustavil njihovo delovanje. Po ostalih samostanih niso imeli vsi redovniki, zapustivši svoje prejšnje samostane, dovolj prostora, zaradi tega je omenjeni vladar ustanovil nove župnije in kuracije, ki so jih tudi imenovali lokalije. V ormoškem okraju je nastala l. 1787. lokalija pri sv. Bolfenku v Ljutomerskih gorica, a leta 1788. lokalija sv. Lenart pri Veliki Nedelji in župnija Svetinje. Od leta 1788. do 1793. je bila kuracija na Holmu pri Ormožu; kurat je bil bivši ormoški frančiškan Jakop Puklavec. Leta 1789. je nastala župnija na Poljenščaku. Prvi župnik je bil ondi Josip Simon Husian, bivši ormoški frančiškan, zelo učen Veržejec: bil je doktor modroslovja in magister bogoslovja ter svoje dni profesor. Nastale so tudi nove dekanije: tukaj v Ljutomeru in pri Veliki Nedelji; ustvarili so zraven tega tudi novo dostojanstvo okrožnih dekanov in s takim je bil odlikovan naš rojak Gregor Plohel na Ptuju. V njegovo področje so spadale: dekanija v Ljutomeru, Velika Nedelja in sedanja Zavrčka, za Gregorjeve dobe pri sv. Barbari v Haložah.

V 64. letu je začel blagi dr. Gregor Plohel nevarno bolehati, in zbok tega je bila njegova goreča želja, iznebiti se vseh skrbij obširnega gospodarstva ter odložiti vsa v njegov delokrog spadajoča župniška in dekanjska opravila, ki gotovo niso bila mala. V dopisu do prečastnega škofijstva z dne 19. grudnia l. 1793., katero smo že često ome-

Venčanje Marije. (V)